

Sygn. akt I UK 287/06

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 marca 2007 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Roman Kuczyński (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Katarzyna Gonera

SSN Zbigniew Hajn

w sprawie z odwołania P. K.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Z.
o przyznanie prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu wykonywania pracy w
szczególnych warunkach,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 6 marca 2007 r.,
skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 8 maja 2006 r., sygn. akt (...),

1) uchyla zaskarżony wyrok i zmienia poprzedzający go wyrok Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w G. z dnia 30 września 2004 r. sygn. akt (...) w ten sposób, że oddala odwołanie P. K. od decyzji Oddziału Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w Z. z dnia 17 czerwca 2004 r.

2) nie obciąża wnioskodawcy kosztami postępowania kasacyjnego.

Uzasadnienie

Decyzją z dnia 17 czerwca 2004 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z. odmówił panu P. K. prawa do emerytury na podstawie art. 46 w związku z art. 32 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. Nr 162 poz. 1118 ze zm.). Powodem takiego rozstrzygnięcia było niespełnienie przez ubezpieczonego wymogu z § 8a pkt 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm.), czyli 20 lat pracy, o której mowa w dziale IV pkt 9 wykazu B, stanowiącego załącznik do wyżej wymienionego rozporządzenia. Ubezpieczony przepracował 19 lat 6 m-cy i 26 dni na stanowisku objętym wyżej wymienionym wykazem.

Sąd Okręgowy Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w K., po uzyskaniu akt osobowych wnioskodawcy z Kopalni Węgla Kamiennego "S." oraz świadectw pracy w szczególnych warunkach, wystawionych przez tę kopalnię oraz Hutę "G." S.A., wyrokiem z dnia 30 września 2004 r. zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał odwołującemu prawo do wcześniejszej emerytury z tytułu wykonywania pracy w szczególnych warunkach od dnia 10 maja 2004 r. Sąd do wyżej wymienionego okresu pracy w szczególnych warunkach doliczył także okres pracy ubezpieczonego, o której mowa w Dziale III poz. 4 wykazu B w wymiarze 3 lat i 5 dni. W motywach podniesiono, iż wprawdzie przepisy § 5-8 rozporządzenia, określające wiek emerytalny dla pracowników zatrudnionych przy pracach wymienionych w wykazie B załącznika nie zawierają podobnego uregulowania jak § 4 ust. 3, przewidujący możliwość doliczenia do okresów pracy w szczególnych warunkach z Wykazu A, innych okresów pracy w szczególnych warunkach ale, stosując wykładnię celowościową art. 32 ust. 1 i 4 ustawy należy, w drodze analogii, doliczyć do prac z Działu IV poz. 8 i 9 Wykazu B inne prace z tego Wykazu.

Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 8 maja 2006 r. uznał za uzasadnioną apelację organu rentowego w części dotyczącej braku warunku z art. 46 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r., w pozostałej części ją oddalił. W ocenie Sądu Apelacyjnego słuszne jest stanowisko Sądu pierwszej instancji o potrzebie dokonania wykładni celowościowej omawianych przepisów. Mogą być one wzajemnie uzupełniane ale tylko w przypadku uzupełnienia pracy "lżejszej" pracą "cięższą", a nie na odwrót, tak jak analogicznie jest to unormowane w ust. 3 § 4, z tym że w tym przepisie jest możliwe uzupełnianie również pracami o podobnym stopniu uciążliwości. Sąd stwierdził, że skoro w niniejszej sprawie ubezpieczony, zgodnie z przedłożonymi świadectwami pracy pracował przez 19 lat i 26 dni jako płuczkasz na oddziale przeróbki mechanicznej węgla (wykaz B dział IV poz. 9 pkt 14,20 wykazu, stanowiącego załącznik Nr 1 do rozporządzenia Ministra Górnictwa i Energetyki z dnia 12 sierpnia 1983 r. w sprawie określenia stanowisk pracy w resorcie górnictwa i energetyki na których wykonywane są prace w szczególnych warunkach, oraz w okresie od 14 czerwca 1968 r. – 22 października 1968 r. i od 9 października 1970 r. – 15 czerwca 1971 r. na stanowiskach wymienionych w Wykazie B, dziale I (III) poz. 4 pkt 5 na stanowisku wytapiacza (załącznik do Zarządzenia Ministra Hutnictwa i Przemysłu Maszynowego Nr 2 z dnia 30 marca 1985 r.) zatem łącznie przepracował ponad 20 lat pracy, o której mowa w § 7 i 8a rozporządzenia.

Na powyższe rozstrzygnięcie organ rentowy wniósł skargę kasacyjną zaskarżając opisany wyżej wyrok w części oddalającej apelację organu rentowego. Zarzucił mu naruszenie przepisów prawa materialnego przez ich błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie, w szczególności naruszenie art. 24 ust. 1 i 2 oraz art. 46 w związku z art. 32 ust. 1 i 4 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz § 5 - 8 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna okazała się uzasadniona. Celem ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych było wprowadzenie stabilnego systemu ubezpieczeń społecznych. Reforma systemu emerytalno-rentowego miała na celu między innymi ograniczenie zakresu podmiotowego wcześniejszego przechodzenia na emeryturę i ujednoczenie wieku emerytalnego. Zamiar ustawodawcy stopniowego „wygaszania” dotychczasowych szczególnych uprawnień emerytalnych niektórych ubezpieczonych, w tym pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, znalazł swoje odzwierciedlenie w strukturze ustawy o emeryturach i rentach. W dziale II warunki przechodzenia na emeryturę zostały zróżnicowane według kryterium urodzenia: dla ubezpieczonych urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r. (rozdział 1), dla ubezpieczonych urodzonych przed dniem 1 stycznia 1949 r. (rozdział 2) oraz dla niektórych ubezpieczonych urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r. a przed dniem 1 stycznia 1969 r. (rozdział 3). W ostateczności ustawa zachowała dotychczasowe zasady przechodzenia na wcześniejszą emeryturę dla zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze pracowników urodzonych przed dniem 1 stycznia 1949 r. (art. 32). Innymi słowy ustawodawca wprowadzając generalną zasadę wyłączającą możliwość przechodzenia na emeryturę na uprzywilejowanych zasadach dla ubezpieczonych urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r. wprowadził wyjątek od tej zasady w art. 46 ust. 1 ustawy dla ubezpieczonych urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r. a przed dniem 1 stycznia 1969 r., pod warunkiem spełnienia łącznie przesłanek z art. 46 ustawy. Mając powyższe na uwadze oraz to, że przepisy z zakresu ubezpieczeń społecznych mają charakter norm bezwzględnie obowiązujących, co w konsekwencji oznacza, że określona na podstawie przepisów ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS, instytucja „wcześniejszej emerytury” musi podlegać ścisłej wykładni – należy uznać, że takim samym zasadom należy poddać rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, skoro na jego podstawie ustala się okresy pracy w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze, które następnie w świetle przepisów działu II ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń

Spółecznych mają decydujące znaczenie przy nabyciu prawa ubezpieczonego do wcześniejszej emerytury. Wyżej wskazane rozporządzenie dopuszcza na zasadzie wyjątku możliwość doliczenia do okresów pracy w szczególnych warunkach innych okresów pracy. Taka możliwość przewidziana jest wyłącznie w przepisie § 4 ust. 3 rozporządzenia. Jednakże przepis ten dotyczy prac wymienionych w wykazie A, do których uzupełniająco można doliczyć okresy pracy górniczej w rozumieniu przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym górników i ich rodzin oraz okresy zatrudnienia na kolei w rozumieniu przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników kolejowych i ich rodzin, a także okresy pracy lub służby, o których mowa w § 5-10. Ponadto powyższy wyjątek dotyczy przechodzenia na wcześniejszą emeryturę dla mężczyzn w wieku 60 lat, a kobiet w wieku 55 lat. Nie bez znaczenie jest także to, że przesłanki uzyskania prawa do wcześniejszego świadczenia emerytalnego w stosunku do osób wykonujących prace określone w wykazie A nie są tożsame z przesłankami jakie musiał spełnić ubezpieczony na podstawie § 8a oraz § 7 rozporządzenia. Mający zastosowanie w niniejszej sprawie § 8a rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. stanowi, że pracownik, który wykonywał pracę w szczególnych warunkach, wymienioną w dziale IV wykazu B, poz. 8 i 9, nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia łącznie następujące warunki: osiągnął wiek emerytalny, wynoszący 50 lat dla kobiet i 55 lat dla mężczyzn i ma wymagany okres zatrudnienia, w tym co najmniej 20 lat wykonywał prace wymienione w dziale IV wykazu B, poz. 8 i 9. Jest więc oczywiste, że wnioskodawca nie spełnił warunków wymaganych w omawianym przepisie, ponieważ prace wymienione w dziale IV wykazu B, poz. 8 i 9 wykonywał przez 19 lat 6 miesięcy i 26 dni. Z kolei do nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu wykonywania prac w szczególnych warunkach w hutnictwie - zgodnie § 7 rozporządzenia - ubezpieczony musiałby legitymować się przynajmniej 15 letnim okresem pracy wymienionej w dziale III wykazu B. W niniejszym stanie faktycznym przepracował jedynie 3 lata i 5 dni. Wzajemne uzupełnienie wyżej wymienionych okresów pracy ubezpieczonego jest niedopuszczalne. Sąd Najwyższy nie może poprawiać ustawodawcy, dokonując wykładni przepisów prawnych contra legem, skoro powyższe rozporządzenie, mające zastosowanie przy ustaleniu prawa do wcześniejszej emerytury zgodnie z art. 32 ust 4 ustawy o emeryturach i rentach z

Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, nie przewiduje „łączenia” okresów pracy w szczególnych warunkach wymienionych w wykazie B. Z powyższego wynika więc, że zaliczenie innych okresów pracy uzupełniająco do okresu pracy w szczególnych warunkach wymienionych w wykazie B, w tym pracy wykonywanej w hutnictwie (§ 7 rozporządzenia, dział III wykazu B), nie jest możliwe. W tym stanie rzeczy trzeba wskazać, że Zakład Ubezpieczeń Społecznych nie był uprawniony w dowolny sposób do łączenia różnych okresów z wykazu B. Ponadto w orzecznictwie przyjmuje się że „przy ustalaniu prawa do wcześniejszej emerytury nie jest możliwe zliczenie okresów pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymienionych odrębnie w wykazie A i wykazie B, stanowiących załączniki do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego dla pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze” (tak w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 8 lutego 2002 r., II UKN 53/01 - OSNP 2003 nr 23, poz. 576). Mając powyższe na względzie nie jest zasadne sumowanie jakichkolwiek okresów z wykazu B, skoro zgodnie z § 4 ust. 3 można uzupełniać okres pracy z wykazu A wyłącznie określonymi pracami wskazanymi w tym przepisie, a nie dowolnymi.

Z powyższych względów na podstawie art. 398¹⁶ k.p.c. orzeczono, jak w sentencji wyroku.

/tp/